

Följeforskning i ett innovationsprojekt

Johanna Nählinder

Book Chapter

N.B.: When citing this work, cite the original article.

Part of: Lärande utvärdering genom följeforskning, Lennart Svensson. Göran Brulin, Sven Jansson, Karin Sjöberg (eds.), 2009, pp. 183–194. ISBN: 9789144056173

Copyright: Studentlitteratur, The Author

Available at: Linköping University Institutional Repository (DiVA)

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-103006>

Följeforskning i ett innovationsprojekt

JOHANNA NÄHLINDER

Detta blir på många sätt en personlig skildring, en skildring av mina erfarenheter av att arbeta som följeforskare inom projektet PIMM (produktutveckling i vård och omsorg) som jag har följt sedan hösten 2006. Projektet har som mål att främja innovativitet i vård och omsorg och flera regionala aktörer i Östergötland är involverade. I projektet verkar jag som följeforskare genom Centre of Excellence Helix vid Linköpings universitet.

Tidigt under följeforskningsuppdraget kom jag i kontakt med uppdelningen forska *på*, forska *för* och forska *med* (Svensson m.fl. 2002). Det sista (att forska med) kännetecknar interaktiv forskning. De tre förhållningssätten till forskning – forska *på*, forska *för* och forska *med* – har varit viktiga för mig. I min avhandling forskade jag främst *på* – i den mån jag var i kontakt med företag var det för att få de uppgifter jag behövde för att kunna bedriva min forskning. När jag senare arbetade som utvärderare utredde jag *för* min uppdragsgivare. Det var inte helt okomplicerat att byta perspektiv.

Jag har tolkat forska *med* som en kombination av forska *på* och forska *för* och det styr de tankar jag har kring följeforskning: Det jag gör som följeforskare ska gagna mig som forskare (forska *på*) men också gagna de jag forskar om (forska *för*) och att detta ska göras genom att jobba nära varandra (forska *med*). I det här kapitlet syns det här samspelet tydligt. Som följeforskare vill jag tillgodose både aktörernas intressen men också mina egna. Detta gynnar båda – jag blir en nyfikenare och kompetentare följeforskare (eftersom jag har förmåga att förstå verksamheten, inte bara projektmålen) och en bättre forskare (eftersom jag får en bättre förståelse och material till min forskning som underlättas av att jag får access).

Vad är PIMM?

Styrgruppen för PIMM träffades första gången den 1 september 2006. Vid det mötet ändrade man namn på projektet, från det smalare *produktförnyelse i medicinsk miljö* till det mer inkluderande *produktförnyelse i vård och omsorg*, men man bestämde sig för att behålla samma akronym. Innan projektet formellt startade hade en rad offentliga aktörer knutits till PIMM.

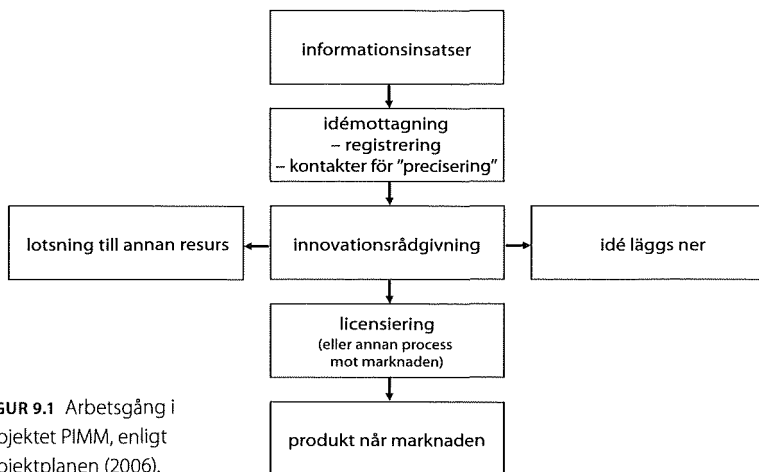
PIMM drivs i projektform och har till syfte att kommersialisera innovativa idéer med anknytning till offentlig vård och omsorg och att detta ska leda till nya arbetstillfällen. Projekt med syfte att stödja innovationer inom offentlig sektor är ovanliga. Tidigare ansågs offentlig sektor nästan per definition vara en icke-innovativ sektor, bland annat därför att de drivkrafter som ansågs leda till innovation i privat sektor, som konkurrens och vinstkrav, saknades i offentlig sektor. Nu används begreppet alltmer för att förstå – och förändra – även den offentliga sektorn. Tyvärr är begreppsapparaten dåligt anpassad för den offentliga sektorn och forskningsfältet är i sin linda. Det är därför intressant ur ett forskningsperspektiv att följa projektet och hur PIMM i praktiken arbetar med innovationsfrågor.

I projektet PIMM ingår Hälsans Nya Verktyg (HNV), ALMI (som är utförare), regionförbundet Östsam samt Landstinget Östergötland, Norrköpings kommun och sedan ett par månader tillbaka även Motala kommun. Dessa är representerade i styrgruppen. Projektet kombinerar personalpolitiska mål med näringspolitik och regionalpolitik och det finns en spänning mellan dem.

Engagemanget och deltagandet i styrgruppen har varit stort och styrgruppen har påverkat projektets inriktning liksom arbetsmetoderna. Främst har styrgruppen fått inblick genom den återkommande rapporteringen av läget för projektets mål. Det har varit rotation på posterna och inte bara den deltagande organisationen, utan även den deltagande representantens agenda har påverkat styrgruppen och därmed arbetet i projektgruppen.

På projektnivå jobbar idag en innovationsrådgivare, knuten till ALMI, en projektledare på deltid, även hon knuten till ALMI, samt tre idélotsar.

Projektet är speciellt på många sätt, bland annat därför att det explicit inkluderar kommuner och utgår från att även vårdpersonal kan vara innovativ. PIMM utmärker sig genom att fokusera på vardagsnära innovationer och genom att fokusera på licensiering snarare än nyföretagande. En annan

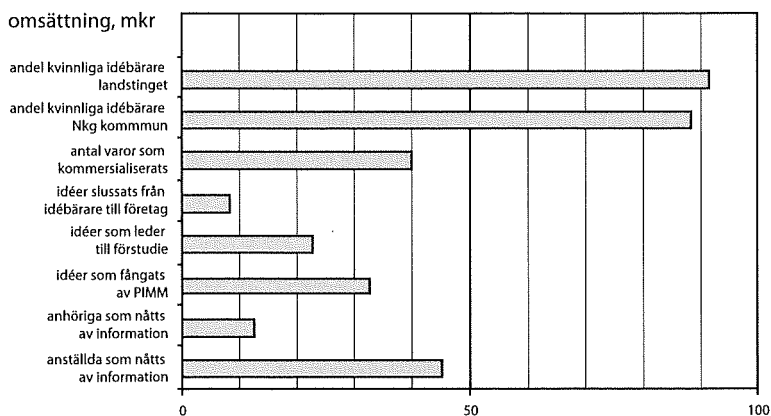
FIGUR 9.1 Arbetsgång i projektet PIMM, enligt projektplanen (2006).

intressant aspekt av projektet är att man använder delar av den stödstruktur som i gängse fall används för att stödja näringslivet: ALMI är drivande för projektverksamheten och idélotsen i Norrköpings kommun är geografiskt placerad på näringslivskontoret.

Projektet är, enkelt uttryckt, uppbyggt av ett antal faser som presenteras i figur 9.1. Idélotsarna har en uppsökande och informerande funktion. De går ut och informerar i sina respektive organisationer, framförallt på arbetsplatsmöten. De fungerar även som första ledet i idétagandet och tillsammans med idégivaren gör de en första gallring av idéerna. De lämnar sedan över till innovationsrådgivaren som tillsammans med idégivaren, och i viss mån även idélotsen, utvecklar idén om den har potential. I rådgivningsfasen görs bland annat en nyhetsprövning, en förstudie och eventuellt plockas en prototyp fram och patent söks. Man förhandlar även med i första hand lokala företag om licensiering av produkten.

Projektet har nu pågått halva projekttiden och uppfattas allmänt som mycket framgångsrikt, bland annat därför att det inkommer idéer och dessa kan kommersialiseras.

Som framgår av figur 9.2 mäts flertalet av projektmålen kontinuerligt och man förhåller sig inom styrgruppen också till projektmålen. Vissa mål diskuteras mer än andra och vissa prioriteras högre. Ett mål som prioriterats

FIGUR 9.2 Målpuppfyllelse i procent efter 21 av 48 projektmånader. Målen mätts varje kvartal och detta är en omarbetning av målpuppfyllelsen i mars 2008. Exempel: under perioden september 2006 till mars 2008 informerades 3 611 anställda om PIMM och målet är att totalt 8 000 anställda ska ha informerats. Det innebär att 45 procent av målet har uppnåtts.

ned är informationer riktade till anhöriga. Målen sattes ursprungligen i förhållande till ALMI:s verksamhet i övrigt och vissa mål är väl högt ställda. Det är viktigt att komma ihåg att idéstödsprocessen tar tid, vilket innebär att många av effekterna kommer att märkas först under projektets sista period. Det i sin tur förklarar varför så få idéer än så länge slussats till företag.

Att verka som följeforskare

PIMM är avgränsat. Det är ett fåtal, lättidentifierade individer som finns i styrgruppen och i projektgruppen. Målgruppen för verksamheten är tämligen tydlig. Samtidigt är projektet, och därmed följeforskningsuppdraget, otydligt. Tidigt i processen valde jag att ha en bas i styrgruppen: I ett projekt som inte nödvändigtvis äger rum på en speciell plats, blev detta en bas och ett sätt att kontinuerligt följa projektet.

Jag har inte regelbundet deltagit i projektgruppens arbete men har haft fortlöpande kontakt med såväl projektledare som idélotsar. Det har inneburit också att ställa upp och vara tillgänglig som bollplank i stora och små frågor. Ett exempel på när jag fungerat som bollplank var när en av idélot-

sarna ringde mig för att fråga hur man kan se på idéer om tjänster som kommunen skulle kunna tillhandahålla och hur man kan hantera de idéerna inom PIMM.

Intervjuer fyller flera funktioner

Ett viktigt inslag i min följeforskning har varit intervjuer med representanter för styrgruppen, idélotsar och innovationsrådgivare. Inledningsvis var detta främst ett sätt för mig att få information om projektet och förstå det bättre. Efter hand har jag lärt mig att se att intervjuerna fyller fler viktiga funktioner. En viktig funktion har varit att sprida information inom projektet mellan olika aktörer. Genom att ställa frågor och konfrontera argument finns det en möjlighet att få fram och stärka tankar som inte är uppenbara på annat sätt. På det sättet underlättas ibland kunskapsbildningen och kunskapspridningen inom projektet och sätter fokus på frågor som annars inte skulle uppmärksammas. Ett exempel på en sådan fråga var när jag på ett projektgruppsmöte tog upp frågan om vilken typ av innovationer som finns inom vård och omsorg. Ekonomi kan delas upp i offentlig och privat sektor och i tjänsteinnovationer och varuinnovationer. Denna enkla figur användes till att ställa frågan om vilka typer av idéer som inkommer till PIMM och varför.

En annan funktion med intervjuerna är att ge projektet och individerna något tillbaka. En lyckad intervju ska fungera som ett samtal efter vilket båda ska känna att man går därifrån med mer information och med nya tankar. Man ska inte tala *till*, utan tala *med*. Man ska inte forska på eller för, utan *med*. Det handlar om att skapa subjektsrelationer till deltagarna, inte att behandla dem som objekt eller att själv bli behandlad som objekt. På detta sätt har en stor del av det jag bidragit med i projektet varit av informell karaktär och inte skrivits i rapporter eller presenterats i dragningar.

En viktig funktion för en följeforskare är att skapa och återskapa tillit. Jag har varit inne i samma projekt sedan starten och har – i stort sett – varit den enda forskaren i projektet. Jag har funnits närvarande under lång tid och har försökt att arbeta upp ett förtroende som återskapas också i intervjusituationen. När jag intervjuar gör jag ju inte det som kontrollant eller journalist, utan som en kritisk vän till projektet. Intervjun tjänar på så sätt många syften.

Följeforskare på vems uppdrag?

Följeforskning är inte bara utvärdering. Det är forskning *med*. Kruket är naturligtvis att det måste finnas förutsättningar för att avsätta tid – arbetstid och därmed pengar – för denna del. Genom att ha varit finansierad av Helix, och inte via projektet PIMM, har det varit lättare för mig att forska *med*. Min följeforskning i PIMM har, eller kommer att, resulterat i vetenskapligt publicerad forskning bland annat kring politiskt entreprenörskap, policy implementering, innovativt klimat och innovationer i offentlig sektor. Jag har varit friare att inrikta min följeforskning på frågor som jag tror är intressanta ur ett långsiktigt och teoretiskt perspektiv.

Styrgruppen har varit basen samtidigt som jag har försökt att i övrigt vara med ”där det händer något”. Deltagarna i projektet PIMM har inte ställt krav på hur följeforskningen ska bedrivas eller vilka frågor eller slutsatser som är önskvärda. Jag tror att det har gjort det lättare att vara en ”kritisk vän” till projektet eftersom min ”uppdragsgivare” (Helix) funnits utanför projektet. Följeforskaren har inte varit en part i projektet och på det sättet har det nog varit enklare att få tillit.

Den externa finansieringen har gjort det lättare att vara oberoende. Jag har med andra ord haft stora möjligheter att själv skapa min roll och utifrån forskningsperspektiv fokusera på relevanta frågor – samtidigt som jag varit delaktig i projektet och stöttat. Detta är val som jag gjort. Jag har till exempel valt att inte vara sekreterare, objektiv distanserad forskare eller processtödjare.

För den som har en hammare

Det finns ett ordspråk som lyder: *För den som har en hammare ser alla problem ut som spikar*. Detta gäller i allra högsta grad när vetenskapen möter verkligheten. Vad man ser beror på vilken referensram man har. Det innebär naturligtvis att även tolkningen påverkas. Låter man en innovationsvetare, en statsvetare, en nationalekonom och en pedagog studera samma organisation kommer de att ta fasta på olika saker, använda olika verktyg och dra olika slutsatser.

Vilka redskap man som följeforskare har med sig har betydelse. Mina erfarenheter som statsvetare, utvärderare och innovationsvetare har var

och en på sitt sätt varit viktig för vad jag har kunnat göra i projektet. Professor Elisabeth Sundin har fått mig att även ställa andra frågor – och fått mig att inse vilka redskap som inte finns i min verktygslåda. Ibland när jag har fört på tal vissa observationer har hon snabbt kunnat säga att det inte är en intressant fråga. Den bedömningen gör hon då utifrån organisationsteoretiskt perspektiv.

Ett exempel på att redskapen har betydelse för vad man uppmärksammar var när jag såg att många idéer som kom in om innovationer redan fanns som produkter på marknaden. Man hade till exempel på en ortopedisk klinik haft problem med ledsador till följd av sångens spjälor, ett problem som man lätt kunde åtgärda med ett specialgjort spjälkydd. Det visade sig dock att detta redan fanns som utvecklad produkt, men att informationen om detta inte nått de berörda. Detta problem med informations-spridning ligger utanför PIMM:s ram, och det är ett organisationsteoretiskt välkänt problem.

Man skulle också kunna likna den information och de impulser jag fått vid att fiska med nät. Jag har kastat ut nätet och fått in många fiskar jag inte känner till, och som jag inte kan tolka. Detta är bitvis ett frustrerande sätt att forska, om man som jag tidigare arbetat mer riktat med att söka information i empirin och sedan analysera den. Man får mycket information som är svår att tolka eller sätta in i ett vetenskapligt sammanhang. Vid sidan av detta nätfiske har jag självklart ställt riktade frågor och inte enbart väntat på information.

Min bakgrund avgör vilka "fiskar" jag tar vara på. Enkla verktyg, som taxonomin process- och produktinnovation, har varit kraftfulla för att peka på vad projektet gör och hur detta kan bidra till att uppnå projektmålen. Även programlogiken har varit viktig för att presentera hur jag uppfattar att projektet fungerar och klargöra att olika aktörer har skilda motiv för att stödja projektet. En enkel bild av programlogiken hade jag med mig som underlag till första rundan av intervjuer med medlemmarna i styrgruppen.

Följeforskarens kompetens har självklart betydelse för vad man kan bidra med. Arbetet är i högsta grad kunskapsintensivt. En viss distans till sin egen kunskap och ödmjukhet för vad man kan se och vad man kan göra är självklart viktigt.

Att bidra till lärande

Under min tid som utvärderare kom jag i kontakt med begreppen första, andra och tredje loopens lärande (Faugert m.fl. 2005). Första loopens lärande är att lära sig att göra en uppgift bättre under de förutsättningar som gäller. Andra loopens lärande är mer genomgripande och innebär att kunna reflektera och ifrågasätta (även målen och förutsättningarna) för att därmed kunna ändra sitt beteende i just den här situationen. Den tredje loopens lärande handlar om att bli bättre på att lära av erfarenheterna och kunna tillämpa dem på andra situationer. De tre lärande-looparna innebär olika nivåer av lärande, och det gör också att den utvärderades förmåga att lära ökar, och därmed skapas bättre förutsättningar för hållbara effekter av ett givet projekt eller program.

Som utvärderare – men också som universitetslärare – är lärande en viktig komponent och påverkar den roll jag vill ta. Hur kan man verka som följeforskare för att i största möjliga mån kunna bidra inte bara till lärande i största allmänhet, men framförallt till andra och tredje loopens lärande? Är det möjligt? Jag försöker underlätta genom att ställa frågor och ”bolla tillbaka” det jag ser och på det sättet bidra till reflektion bland deltagarna.

Lärande är inte enkelt att få till i ett projekt, och man får vara ödmjuk för vad man kan åstadkomma som följeforskare. Jag ser inte min roll som att bevaka projektmålen. Jag vill bidra till lärande, exempelvis genom att fungera som en ”kritisk vän” som ställer frågor kring projektmål och programlogik. Det är en annan roll än för den traditionella forskaren, som framförallt ger perspektiv på frågor.

Jag har varit ganska fri att utarbeta min egen roll som följeforskare i PIMM, och en viktig utgångspunkt för mig har varit att jag efter förmåga ska bidra till PIMM:s arbete och projektutveckling. Jag har alltså velat bidra till projektets lärande och önskat att PIMM:s deltagare känner att de får ut något av kontakten med mig. Annorlunda uttryckt vill jag inte forska *på*, eller forska *för*. Jag vill forska *med*. Och ett sätt att göra detta är att ställa frågor, be dem berätta och förklara varför de gör vad de gör och ge förslag på hur man skulle kunna tänka annorlunda. Jag har ambitionen att bidra till andra loopens lärande, bland annat genom att ge redskap för att strukturera och diskutera.

I gränslandet mellan forskning och utvärdering

Följeforskarens roll går utöver utvärderarens. Följeforskarens roll går också utöver forskarens. Följeforskningen kräver en kombination av egenskaper och att man hanterar målkonflikter.

Följeforskningen förutsätter tillit. Sitter jag med vid alla möten blir jag en självklar del i projektet. Då blir det också lättare för deltagarna att glömma att följeforskaren också är forskare. Under möten och samtal kommer mycket information fram som inte kan användas – både om enskilda idéer och om individer. Mycket information om projektet varken kan eller bör föras vidare. Som följeforskare har jag skrivit på ett sekretessavtal som innebär att jag inte kan prata om ännu ej offentliggjorda idéer, men vad det gäller andra delar av projektet får man använda fingertoppskänsla – vad kan sägas och inte säga utan att svika förtroenden? Det känns ibland paradoxalt att inte kunna sprida intressant eller relevant information. Vad är det då för mening med att ta del av den? Jag upplever en målkonflikt mellan min roll som forskare och följeforskare. Att bygga relationer och tillit, att bevara förtroenden och använda fingertoppskänslan är viktigt för att kunna få tillgång till annan information. När jag publicerat vetenskapligt material har jag låtit aktörerna se vad jag skrivit om just dem före publiceringen. Det finns en risk med att låta deltagarna fungera som censorer.

Ett konkret exempel på en målkonflikt var när jag skrivit en rapport om innovativt klimat. Det visade sig att i just detta fall fanns stora skillnader mellan det innovativa klimatet i kommunerna och landstinget och att detta till största delarna hade att göra med grundläggande organisatoriska förhållanden som låg långt utanför PIMM:s kompetens och befogenheter att hantera. Jag hade blivit ombedd att skriva rapporten av PIMM:s styrgrupp. Men var det självklart att rapporten kunde spridas efteråt? Vi löste det genom att jag frågade representanterna för kommunen och för landstinget om hur de såg på saken och det var inga problem. Nu i efterhand önskar jag att vi hade talat om det innan rapporten skrevs.

Ett annat exempel på en målkonflikt mellan rollerna forskare – följeforskare var när jag tillsammans med en kollega skulle skriva ett konferensbidrag om policyformuleringen i PIMM (Nählinder m.fl. 2007). Mycket av det jag hade sett och de slutsatser jag kunde dra kunde jag helt enkelt inte belägga utan att svika förtroenden. Konferensbidraget blev på det sättet

tandlösare än vad det annars skulle ha blivit. Min kollega blev lite irriterad på mig och tyckte att slutsatserna kunde spetsas till mer.

För mig är det viktigt att kunna kombinera forskning och ”processtöd” i min roll som följeforskare. Det ger då en ”vinna-vinna”-situation. Följeforskningen har gett en unik tillgång till viktiga personer och arbetet med PIMM har lett till ökad förståelse för andra projekt. I min egenskap som forskare har jag även kunnat bidra med att sätta in fenomen i ett större sammanhang.

En del frågor som varit intressanta för projektet PIMM har inte varit lika intressanta för forskningen. Detta gäller exempelvis utvecklingen av programlogiken i PIMM. Det är inte något nytt att kunna påvisa att den officiella programlogiken inte fungerar som det är tänkt, att olika aktörer har olika syn på programlogiken och att det finns en osynlig komplex programlogik. Programlogiken har istället varit nyttig för att förstå hur projektet fungerar.

Andra frågor som kan vara forskningsmässigt relevanta är inte viktiga för projektet. Varför stödjer inte PIMM tjänsteinnovationer i samma utsträckning som varuinnovationer? Hur skiljer sig tjänsteinnovationer från varuinnovationer inom offentlig sektor? Är det möjligt och önskvärt med tjänsteinnovationer inom offentlig sektor och hur tas vanligtvis initiativ till dessa? Vad kännetecknar, och vilka är förutsättningarna för, innovationer i offentlig sektor och vilka är förutsättningarna för att driva dem? Hur kan man vidareutveckla teorierna kring innovationer i offentlig sektor?

En kombination av roller

Kombinationen forska på och forska om är positiv. Det fungerar emellertid inte alltid friktionsfritt. Detta gäller också vilken roll man tar sig. När jag kom in i projektet var min roll inte självklar. En viktig punkt för mig har varit just detta att avgöra vilken roll jag kan och bör spela i projektet. Min uppsättning verktyg begränsar vad jag kan se och tolka. Jag är inbjuden att ta del av någon annans verklighet och är tacksam för att jag tillåts vara med. En rejäl portion ödmjukhet är inte fel: Jag vill gärna bidra till utvecklingen, men det är fel att utgå från att det jag har att erbjuda är det som deltagarna vill höra eller att det tillför något i den aktuella situationen. Jag har i min roll som forskare här dragit nytta av andra roller jag behärskar – som konsult och som lärare – och försökt att med hjälp av fingertoppskänsla avgöra när vilken roll är lämplig. Det har tidvis varit en svår balansgång, och den per-

sonliga relationen och tilliten är viktig för att både kunna stödja och ”störa” deltagarnas läroprocesser. Det är först när jag kan fungera som ett stöd, snarare än som en distanserad kontrollant, som jag kan fungera som bollplank och hjälpa och ta upp frågor jag märker att de inte ställer själva.

Det är också en balansakt att avgöra vilka frågor som ska väckas och vilka som bara ska noteras. Vid mer än ett tillfälle har jag inte lyft frågor, helt enkelt för att jag trott att de varit för känsliga just då. Vilken är min roll i en sådan situation? Måste jag lyfta frågor? Vad ska jag bidra med? Hur ska jag vara konstruktiv och ta ett ansvar för att få tillåtas vara delaktig i en process som jag är inbjuden att betrakta nära? Ett exempel på när jag brottats med sådana avgöranden var när jag i samband med intervjuer med nyckelaktörer rekonstruerade programlogiken. Tidigt i projektet insåg jag att aktörerna hade mycket olika mål med projektet och att dessa riskerade att komma i konflikt med varandra. Jag funderade mycket på detta och tog upp det med projektledaren. Jag valde dock att inte lyfta frågan under ett styrgruppsmöte eftersom jag misstänkte att detta kunde leda till en konflikt som då inte fanns. Senare uppstod en diskussion om målen inom styrgruppen men inte på mitt initiativ. Nu är en av de intressantaste frågor jag bevakar den om hur styrgruppen hanterar och prioriterar bland projektets mål.

När jag skrev min avhandling höll jag distans till de företag jag studerade. Jag försökte att inte påverka de aktuella processerna, men som följeforskare hamnade jag tämligen omgående i en situation där jag märkte att mina diskussioner med aktörerna påverkade hur de tänkte och hur de agerade. Som följeforskare blev jag alltså en aktör. Jag påverkade de processer jag studerade. Ett exempel på hur jag påverkat projektet är att jag, så fort saken varit aktuell, tagit upp frågan om tjänsteinnovationer och vad de kan innebära. Enligt projektledaren är det bra att jag hjälpt till att sätta söklyuset på tjänsteinnovationer och att det har inneburit att projektet kommit att diskutera tjänster mer än annars.

Jag har insett att jag inte längre studerar projektet helt objektivt och distanserat. Det blev viktigt att projektet skulle bli så bra som möjligt. Jag har varit tvungen att rannsaka mig själv hur detta påverkade min forskning och de slutsatser jag drog. Var jag mer benägen att lyfta fram positiva sidor hos projektet än vad jag skulle ha varit om jag haft större distans? Denna självreflektion har varit nyttig och det har varit mycket värdefullt att reflektera över min delaktighet.

Referenser

- Edquist, Charles, Hommen, Leif, McKelvey, Maureen (2001): *Innovation and employment. Process versus product innovation*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Faugert, Sven, Hallgren, Inga & Nählinder, Johanna (2005): *Utvärderingssystem för FoU-finansiärer. Mot systemutvärdering för FoU-finansiärer*. Paper till svenska utvärderingsföreningens konferens, 20–21 oktober 2005.
- Nählinger, Johanna & Wihlborg, Elin (2007): "Innovation policy implementation at the local level – the case of PIMM". Uddevalla symposium 2007. I (red) Johansson, I. *Institutions for Knowledge generation and knowledge flows. Building innovative capabilities for regions*. Research reports 2007:04: University West.
- Nählinger, Johanna (2005): *Innovation and Employment in Services. The case of Knowledge Intensive Business Services in Sweden*. Linköping: Linköpings universitet.
- Nählinger, Johanna (2008): *Innovativt klimat 2006. Om organisationsklimat och innovativt beteende i PIMM*. Helix Working papers 08/01, Linköpings universitet.
- Projektplan för PIMM (2006): *Produktförnyelse i medicinsk miljö*. Linköping: Almi
- Svensson, Lennart; Brulin, Göran; Ellström, Per-Erik & Widegren, Örjan (red. 2002): *Interaktiv forskning – för utveckling av teori och praktik*. Vetenskaplig skriftserie från Arbetslivsinstitutet, Arbetsliv i omvandling 2002:7, Stockholm: Arbetslivsinstitutet.
- Intervjuer med nyckelaktörer i PIMM.
- Anteckningar från styrgruppsmöten PIMM.
- Underlag från styrgruppsmöten PIMM.